

ОСТАПЕНКО Наталія, аспірант Таврійського національного
університету ім. В. І. Вернадського

ОЦІНЮВАННЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Розглянуто основні види трансакційних витрат, що виникають під час взаємодії економічних агентів у процесі підтримки малого підприємництва, визначено та класифіковано основні види цих витрат, запропоновано методика їх вимірювання, а також обліку впливу на загальну результативність заходів із підтримки малого підприємництва.

Ключові слова: трансакційні витрати, підтримка, мале підприємництво, оцінювання.

Остапенко Н. Оценка трансакционных издержек поддержки малого предпринимательства. Рассмотрены основные виды трансакционных издержек, возникающих во время взаимодействия экономических агентов в процессе поддержки малого предпринимательства, определены и классифицированы основные виды этих издержек, предложена методика их измерения, а также учета влияния на общую результативность мероприятий по поддержке малого предпринимательства.

Ключевые слова: трансакционные издержки, поддержка, малое предпринимательство, оценка.

Постановка проблеми. Останнім часом все більшої актуальності набувають питання ефективного управління розвитком малого підпри-

© Остапенко Н., 2013

ємництва, оскільки це важливий чинник стимулювання економічного зростання. Однак результативність декларованих і вживаних заходів у ході реалізації цих процесів лишається низькою. При цьому неінституційна економічна теорія, що отримала широку популярність в останнє століття, закликає враховувати вплив трансакційних витрат на економічні процеси. Як зазначає лауреат Нобелівської премії Рональд Коуз "без поняття трансакційних витрат ...неможливо зрозуміти роботу економічної системи, здійснити аналіз багатьох проблем і отримати підстави для політичних рекомендацій" [1, с. 8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із ключових постулатів у теорії неінституціоналізму є наявність ненульових трансакційних витрат, концептуальні основи яких були закладені зарубіжними вченими, багато з яких згодом стали нобелівськими лауреатами, зокрема це Р. Коуз [1], О. Вільямсон [2], Т. Еггертсон [3], К. Ерроу [4], Д. Норд [5], П. Мілгром, Дж. Робертс [6], Дж. Стіглер [7], А. Алчіян [8], Г. Демсец [9], С. Чунг [10] та інші, що обумовлює актуальність вивчення трансакційних витрат і їхнього впливу на економічні процеси.

У вітчизняній науковій думці дослідження трансакційних витрат, їх вимірювання та управління ними також отримали широку популярність. Теоретичним основам трансакційних витрат присвятили свої роботи А. Шаститко [11] С. Архієреєв [12], В. Дементьєв [13]; дослідженням проблем управління трансакційними витратами у процесі діяльності підприємств – С. Тимофєєв [14], Н. Гришко [15], О. Кириченко [16], Т. Матоліч [17]; класифікації та визначенню ролі трансакційних витрат у процесах підприємницької діяльності – М. Данько [18], Н. Ксенафонтов [19], А. Біушкін [20].

Однак питання впливу трансакційних витрат на ефективність державного управління економікою недостатньо висвітлено в науковій літературі, що й обумовлює актуальність дослідження.

Метою дослідження є визначення впливу трансакційних витрат на результативність процесу підтримки малого підприємництва як складової частини системи державного управління економікою.

Результати дослідження. Трансакційні витрати (ТВ) суттєво впливають на результативність запланованих державних заходів, оскільки ще не до кінця налагоджено взаємодію державних органів та споживачів послуг у процесі управління економікою. Варто зазначити, що ці витрати будуть нульовими тільки за умови, якщо держава сама буде споживачем своїх послуг. При цьому головною причиною існування цих витрат є асиметричність наявної в агентів інформації про державні програми і послуги, а також недостатність інформації у держави про діяльність суб'єктів.

Досліджуючи семантику терміна "transaction", можна виокремити дві складові: "trans" – у даному контексті означає "між", "action" – "дія". Отже, найближче за значенням до цього іноземного терміна слово "взаємодія" [21]. Таким чином, відповідно до семантики словосполучення, ТВ представляють собою витрати у процесі взаємодії економічних агентів. Оскільки теоретичним підходам до визначення сутності ТВ присвячено багато вітчизняних і зарубіжних досліджень [11–20], у контексті цієї роботи доцільно здійснити структурний аналіз найбільш визнаних трактувань (рис. 1) за методикою А. Старостіної та В. Кравченко [23].

ТРАНСАКЦІЙНІ ВИТРАТИ	Витрати на укладення угод (контрактів)	<i>Р. Коуз [1, с. 8]</i>
	Економічний еквівалент тертя в економічних системах	<i>О. Вільямсон [2, с. 53]</i>
	Витрати, що виникають при обміні індивідів правами власності на економічні активи та забезпечення своїх прав на власність	<i>Т. Еггертсон [3, с. 29]</i>
	Витрати експлуатації економічної системи	<i>К. Арроу [4, с. 66]</i>
	Витрати оцінки корисних властивостей об'єкта обміну, забезпечення прав і примусу до їх дотримання	<i>Д. Норт [5, с. 98]</i>
	Будь-які витрати, пов'язані з координацією та взаємодією економічних суб'єктів	<i>П. Мілгром, Дж. Робертс [6, с. 59–60]</i>
	Цінність ресурсів, що використовуються під час вирішення проблем координації та розподільних конфліктів у рамках і з приводу "правил гри" різного рівня	<i>А. Шаститко [22, с. 28]</i>
	Витрати обміну прав власності	<i>С. Архієреєв [12, с. 263]</i>

Рис. 1. Тракткування категорії "трансакційні витрати"

Отже, у жодному трактуванні не отримав висвітлення результат, що обумовлюється сутністю цього явища. Узагальнивши підходи дослідників до тлумачення цієї економічної категорії, можна констатувати, що ТВ являють собою витрати взаємодії економічних агентів у процесі обміну правами власності.

Оскільки однією з основних передумов неоінституціоналізму, які формують його ядро, є розуміння діяльності як обміну, що розглядає будь-яку сферу діяльності за аналогією з товарним ринком [24, с. 18–19], то пряму й непряму підтримку малого підприємництва (МП) можна представити як процес обміну між державними органами та суб'єктами МП. Зокрема, процес прямої підтримки МП можна розглядати як передачу права власності на фінансові ресурси від органів підтримки до суб'єктів МП в обмін на певний соціально-економічний результат від їхньої

діяльності. При цьому слід зазначити, що трансакційні витрати у процесі підтримки малого підприємництва є зовнішніми щодо суб'єктів підприємницької діяльності та внутрішніми стосовно органів, що її надають. Отже, на основі узагальненої класифікації [20] можна виділити такі види ТВ у цій сфері:

- *витрати пошуку інформації*, які зумовлюються асиметричністю інформації про програми підтримки у різних суб'єктів підприємства. Вони вимірюються витраченим часом, необхідним для пошуку інформації про діючі програми, а також втраченими вигодами від вибору неоптимальних проектів для підтримки, оскільки заявки на конкурси подає тільки певна частина суб'єктів МП, яка володіє інформацією;
- *витрати вимірювання*. Такі витрати несуть органи підтримки – це витрати часу на перевірку та відбір проектів, що претендують на певний вид допомоги, а також витрати на вимірювання якості виконання, результативності зазначених заходів;
- *витрати опортунізму*. Виникнення цих витрат пов'язано з неналагодженою дією норм і санкцій, передбачених за порушення та неефективне використання державних коштів, з боку і чиновників, і підприємців. Тому виникає ймовірність опортуністичної поведінки у процесі підтримки підприємництва, на рівні як виділення коштів, так і їх використання. До цих витрат належать: витрати у вигляді "ухилення", приховування інформації, які виникають у процесі відбору та реалізації підтримуваних проектів; вимагання, яке проявляється у формі тіньових корупційних витрат. Цей вид ТВ властивий як прямій, так і непрямій підтримці МП.

Непряму підтримку малого підприємництва пропонується розглядати як передачу цим суб'єктам спеціальних прав функціонування в обмін на підвищення кількісних параметрів розвитку певного сектора економіки. Також потрібно виокремити трансакційні витрати управління механізмами підтримки МП, що виникають у процесі створення та функціонування правових, організаційних, економічних умов сприяння розвитку економічних суб'єктів. Опрацьовуючи зазначені питання, доцільно виділити ТВ, притаманні процесам непрямої підтримки підприємництва:

- *витрати адаптації* – адаптація системи до нового інституту (налагодження механізмів узгодження інтересів її учасників) [25, с. 8; 26, с. 6]. Фактично це час, що витрачається суб'єктами малого підприємництва для вивчення нових норм і умов функціонування, а також на приведення свого стану у відповідність до цих норм;

- витрати контролю і примусу до виконання формальних норм і правил (за класифікацією Т. Еггертсона [3]). Оскільки програми сприяння розвитку надають спеціальні умови для діяльності малого підприємництва, то додатковими витратами будуть витрати на контроль за виконанням норм і правил. Цей вид витрат виникає, коли неформальні норми поведінки агентів не узгоджені з формальними.

Потрібно зауважити, що серед зазначених видів ТВ тільки витрати адаптації є постійними, тобто незалежними від кількості трансакцій. Решта витрат, виділених у процесі підтримки малого підприємництва, є змінними і прямо пропорційними кількості наданої суб'єктам допомоги.

Серед головних проблем у питаннях вивчення трансакційних витрат необхідно виділити складність їх кількісної оцінки, що підтверджується різноплановістю підходів у дослідженнях науковців [2; 9; 11; 27]. Вибір і обґрунтування методики кількісного виміру трансакційних витрат залежить, перш за все, від обраного предмета дослідження. Одним із способів вимірювання цих витрат є їх зіставлення при різних способах контрактації. У контексті цього дослідження доцільно проводити вимірювання витрат шляхом зіставлення при різних системах підтримки малого підприємництва. Найбільш відомою роботою щодо кількісного виміру ТВ є дослідження Д. Норта і Дж. Уолліса з вимірювання трансакційного сектора у США [27]. Однак автори здійснили кількісний вимір тільки певних видів діяльності, класифікованих під розряд трансакційних, що підкреслює С. Архієреєв [12, с. 264], зазначаючи, що "у цьому дослідженні були виміряні витрати експлуатації економічної системи, а не трансакційні витрати". За методикою Дж. Уолліса і Д. Норта пропонується вимірювати витрати контролю та примусу до виконання формальних норм і правил, за їхню кількісну оцінку доцільно прийняти суму витрат на утримання органів контролю і проведення перевірок. Найбільш складним є кількісний вимір витрат опортуністичної поведінки та визначення витрат від цього явища в процесі управління економікою. У дослідженні доцільно використовувати непрямі показники, що відображають загальний рівень корупції та тіньової економіки в країні, що, у свою чергу, надасть можливість порівняти та визначити вплив цих явищ на результативність передбачених заходів. Крім цього, індикаторами вимірювання ТВ у процесі підтримки малого підприємництва пропонується взяти прямі витрати часу та коштів на взаємодію економічних агентів.

Узагальнюючи викладене, можна ідентифікувати види ТВ, що виникають у процесі підтримки МП, а також класифікувати їх та визначити індикатори кількісного виміру (табл. 1).

Таблиця 1

**Класифікація трансакційних витрат
у процесі підтримки малого підприємництва**

Трансакційні витрати	Суб'єкти		Види підтримки		Індикатори вимірювання*
	СМП	органи управління	пряма	непряма	
Витрати пошуку інформації	●	–	●	–	П: Витрати часу на пошук інформації
Витрати вимірювання / прийняття рішень	–	●	●	–	П: Витрати часу на розгляд заявок
Витрати опортунізму	●	●	●	●	Н: Індекси корупції, тіньової економіки
Витрати адаптації (при запровадженні нового інституту)	–	●	–	●	П: Витрати часу на адаптацію до нових "правил гри"
Витрати контролю і примусу до виконання формальних норм і правил	–	●	–	●	Н: Витрати на утримання контролюючих органів до ВВП

Примітка. ***П** – прями індикатори вимірювання,
Н – непрямі індикатори вимірювання.

Розглядаючи витрати пошуку інформації щодо підтримки суб'єктів підприємництва, порівнюємо витрати часу на пошук інформації за запитами в мережі Інтернет у різних країнах (рис. 2). Можна констатувати, що пошук інформації в Україні дуже затратний за часом, навіть у порівнянні з Росією.

Рис. 2. Витрати часу на пошук інформації щодо підтримки малого підприємництва в мережі Інтернет у деяких країнах, годин

Розрахунок трансакційних витрат у аспекті цього дослідження пропонується здійснювати за формулою, наведеною нижче.

$$TrC = \alpha \cdot C_{\text{часу}} + \beta \cdot C_{\text{коруп}}(C_{\text{те}}) + \gamma \cdot C_{\text{контрол}}, \quad (1)$$

де α, β, γ , – коефіцієнти значущості витрат у загальних трансакційних витратах;
 $C_{\text{часу}}, C_{\text{коруп}}, C_{\text{те}}, C_{\text{контрол}}$ – відповідно витрати часу, опортунізму (корупції), тіньової економіки, контролю, згідно з вищенаведеною методикою.

Користуючись запропонованою методикою, можна розрахувати числові значення окремих категорій ТВ підтримки малого підприємництва за наведеною вище класифікацією та індикаторами виміру (табл. 2).

Отже, всі види трансакційних витрат відіграють майже однакову роль у загальному показнику, що обґрунтовується їх часткою. Виявлено, що найменші витрати притаманні системі підтримки малого підприємництва з найбільш розвиненими інститутами – Сполученим Штатам Америки.

Таблиця 2

**Розрахунок трансакційних витрат підтримки
малого підприємництва у деяких країнах***

Країни	Витрати пошуку інформації, год.	Витрати розгляду заявок, міс.	Зворотний індекс корупції	Витрати контролюючих органів / ВВП, %	Загальні трансакційні витрати
Україна	0.57	1.00	0.76	0.38	2.71
Росія	0.25	0.33	0.79	0.21	1.58
США	0.12	0.17	0.29	0.14	0.71

Примітка. * Розраховано за даними [28–32].

Розглядаючи сукупні ТВ підтримки підприємництва, доцільно проаналізувати залежність між ними та рівнем розвитку малого підприємництва в країнах, що відрізняються рівнем його розвитку та підтримки (рис. 3).

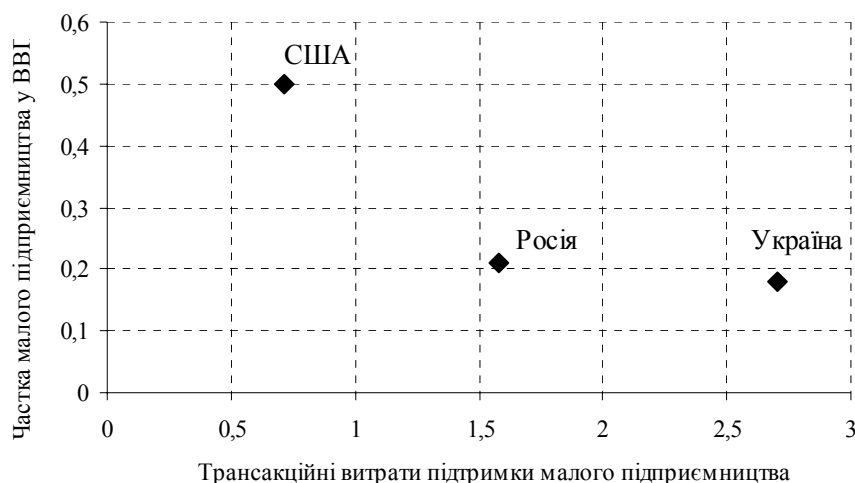

Рис. 3. Залежність між рівнем трансакційних витрат підтримки малого підприємництва і участю малого підприємництва у ВВП країн

Отже, чим вища якість інститутів підтримки МП (яка у дослідженні вимірюється рівнем трансакційних витрат), тим вищий рівень розвитку сектора МП та його роль в економічному розвитку країни. Україна – як за показником ТВ, так і за показником частки малого підприємництва у ВВП – посідає найнижче місце серед досліджених країн, що свідчить про слабку ефективність наявних інститутів підтримки.

Із метою збільшення ефективності управління у сфері розвитку МП потрібно враховувати вплив трансакційних витрат на результативність заходів із підтримки цього сектору. У процесі аналізу ефективності підтримки суб'єктів МП також доцільно враховувати дію часових лагів – тобто облік проміжку часу, необхідного на "відгук" від заходів з підтримки. Необхідно ввести коригуючий коефіцієнт ефективності підтримки малого підприємництва з урахуванням впливу трансакційних витрат і часових лагів:

$$Ktrc_{\text{прям}} = \frac{\Delta GDP_{se} + \Delta Tx_{se}}{TrC_{\text{прям}}}, \quad (2)$$

- де $Ktrc_{\text{прям}}$ – коефіцієнт ефективності прямої підтримки МП з урахуванням ТВ;
 ΔGDP_{se} – зміна частки МП у структурі ВВП країни з урахуванням часових лагів;
 ΔTx_{se} – зміна частки МП у структурі податкових надходжень до бюджетів з урахуванням часових лагів;
 $TrC_{\text{прям}}$ – трансакційні витрати, що виникають у процесі прямої підтримки підприємництва протягом певного часового інтервалу (рік).

Для непрямой підтримки коригуючий коефіцієнт буде виглядати таким чином:

$$Ktrc_{\text{непрям}} = \frac{\Delta Q_{se}}{TrC_{\text{непрям}}}, \quad (3)$$

- де $Ktrc_{\text{непрям}}$ – коефіцієнт ефективності непрямой підтримки МП з урахуванням ТВ;
 ΔQ_{se} – зміна кількості суб'єктів МП з урахуванням часових лагів;
 $TrC_{\text{непрям}}$ – трансакційні витрати непрямой підтримки підприємництва протягом певного часового інтервалу (рік).

Як зазначає Т. Матолич [17, с. 54], головним ініціатором зниження ТВ є держава, оскільки, саме вона "вносить зміни до законодавства, має стимулюючі механізми зі створення та розвитку інститутів, державна політика зменшення та усунення системних трансакційних витрат є безальтернативною в контексті взаємозумовленості ефективності та мотивації підприємницької діяльності та конкурентоспроможності національної

економіки". Внаслідок цього, для зниження трансакційних витрат й ефективного управління ними у процесі здійснення підтримки МП необхідний ефективний інституційний механізм, що сприятиме перерозподілу ТВ із суб'єктів малого підприємництва на державу, а також сукупній мінімізації цих витрат шляхом створення та імплементації ефективних формальних і неформальних інститутів.

Висновки та пропозиції. Підсумовуючи результати дослідження, можна сформулювати низку висновків.

Під трансакційними витратами у процесі підтримки малого підприємництва пропонується розуміти витрати взаємодії (через формальні та неформальні інститути) суб'єктів малого підприємництва з органами підтримки у процесі: передачі права власності на ресурси, блага, послуги; взаємодії агентів у ході надання доступу суб'єктам малого підприємництва до спеціальних умов функціонування; управління процесом підтримки малого підприємництва.

Виокремлено та класифіковано трансакційні витрати підтримки малого підприємництва. Доведено їх неминучість як для прямої, так і непрямой підтримки малого підприємництва – і для органів підтримки, і для суб'єктів підприємницької діяльності. При цьому в процесі прямої підтримки більші трансакційні витрати несуть одержувачі допомоги, а у процесі непрямой – органи підтримки.

Запропоновано індикатори кількісного виміру трансакційних витрат у процесі управління розвитком малого підприємництва. Для більш повного врахування впливу трансакційних витрат на результативність заходів з підтримки малого підприємництва пропонується використовувати коригуючий коефіцієнт ефективності цих заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коуз Р. Фирма, рынок и право / Рональд Коуз. — М. : Новое издательство, 2007. — 224 с.
2. Уильямсон О. Экономические институты капитализма / Оливер Уильямсон. — Лениздат, 1996. — 197 с.
3. Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты / Трауинн Эггертссон. — М. : Дело, 2001. — 408 с.
4. Эрроу К. Возможности и пределы рынка как механизма распределения ресурсов / К. Эрроу // THESIS. — Т. 1. — № 2. — С. 53–68.
5. North D. Institutions / D. North // Journal of Economic Perspectives. — 1991. — Vol. 5, № 1. — P. 97–112.
6. Милгром П. Экономика, организация и менеджмент : в 2 т. / П. Милгром, Дж. Робертс. — СПб. : Экон. шк., 1999. — Т. 1. — 472 с.
7. Стиглер Дж. Экономическая теория информации. Теория фирмы / Джордж Стиглер. — СПб. : Экон. шк., 1995. — 522 с.

8. Алчиян А. Производство, информационные издержки и экономическая организация / А. Алчиян, Г. Демсец // Вестник молодых ученых. — 2002. — № 1. — С. 114–129.
9. Demsetz H. Cost of transacting / H. Demsetz // Quarterly Journal of Economics. — 1968. — Vol. 81, №1. — P. 33–35/
10. Chueng S. On the New Institutional Economics / S. Chueng // Contract Economics: Blackwell Publishers. — 1992.
11. Шаститко А. Е. Трансакционные издержки (содержание, оценка и взаимосвязь с проблемами трансформации) / А. Е. Шаститко // Вопросы экономики. — 1997. — № 7. — С. 65–86.
12. Архиреев С. И. Издержки эксплуатации экономической системы и институциональный трансакционный сектор экономики / С. И. Архиреев // Постсоветский институционализм. — Донецк, 2005. — С. 263–285.
13. Дементьев В. В. Институты, поведение, власть / В. В. Дементьев // Постсоветский институционализм. — Донецк, 2005. — С. 102–126.
14. Тимофійв С. В. Трансакційні витрати як об'єкт обліку і контролю: мікрота макроекономічний підходи / С. В. Тимофійв // Вісник Дніпропетровського університету. — 2010. — № 4. — С. 102–107.
15. Гришко Н. В. Сучасні концепції управління витратами промислових підприємств [Електронний ресурс] / Н. В. Гришко // Проблемы материальной культуры – Экономические науки. — Режим доступа : http://lukyanenko.at.ua/_ld/2/208____.pdf.
16. Кириченко О. А. Управление трансакционными расходами субъектов господарської діяльності / О. А. Кириченко, І. А. Белоусова // Фінанси України. — 2010. — № 8. — С. 97–104.
17. Матолич Т. Б. Управление трансакционными расходами малого і середнього підприємництва як передумова посилення інноваційної активності економіки / Т. Б. Матолич // Інноваційна економіка. — 2011. — № 1. — С. 54–59.
18. Данько М. С. Теоретико-методологічний аспект визначення трансакційних витрат / М. С. Данько // Економічна теорія. — 2007. — № 1. — С. 36–46.
19. Ксенафонтов Н. В. Обоснование роли трансакционных издержек в формировании рынка мягких факторов предпринимательской деятельности / Н. В. Ксенафонтов // Вестн. Челяб. гос. ун-та. — 2010. — № 2. — С. 15–19.
20. Биушкин А. В. Роль трансакционных издержек в процессе совершения сделок / А. В. Биушкин // Вестн. Челяб. гос. ун-та. — 2006. — № 1. — С. 189–193.
21. Неоинституциональная экономическая теория [Электронный ресурс] : учеб. пособие / О. В. Карамова и др. — Режим доступа : www.mirkin.ru/_docs/_dumnaaya/net03.pdf.
22. Шаститко А. Е. Предметно-методологические особенности новой институциональной экономической теории / А. Е. Шаститко // Вопросы экономики. — 2003. — № 1. — С. 24–41.
23. Старостіна А. Сутність та практичне застосування методик конструювання категоріального апарату економічної науки (на прикладі понять "глобалізація" та "підприємницький ризик") / А. Старостіна, В. Кравченко // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. — 2011. — № 128. — С. 5–11.

24. Нуреев Р. М. Эволюция институциональной теории / Р. М. Нуреев // Постсоветский институционализм. — Донецк, 2005. — С. 6–32.
25. Палтерович В. М. Институциональные ловушки и экономические реформы / В. М. Палтерович // Экономика и математические методы. — 1999. — № 2. — С. 3–20.
26. Ефремов В. С. Проблемы экономики и организации бизнеса / В. С. Ефремов, Д. В. Зудов // Менеджмент в России и за рубежом. — 2000. — № 4. — С. 3–24.
27. Wallis J. Measuring the transaction sector in the American economy 1870–1970 / J. Wallis, D. North // Studies in income and wealth. — 1988. — № 51. — P. 95–162.
28. Index of Economic Freedom [Electronic resource]. — Way of access : <http://www.heritage.org/index/ranking>.
29. Gross Domestic Product (GDP), List by Country [Electronic resource]. — Way of access : www.tradingeconomics.com.
30. Про Державний бюджет України на 2012 рік : Закон України від 22.12.2011 № 4282-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
31. Federal Budget-Receipts, Outlays, and Debt. The 2012 Statistical Abstract — U.S. Census Bureau [Electronic resource]. — Way of access : www.census.gov.
32. Минфин России : Федеральный бюджет [Электронный ресурс]. — Режим доступа : www.minfin.ru.

Стаття надійшла до редакції 19.08.2012.

Ostapenko N. Estimation of transaction costs of small business support. *From a position of the neoinstitutional theory, transaction costs in the process of economic management can cause their low productivity.*

Therefore the aim of the article is to determine the influence of transaction costs for productivity of process of support of small business.

Under the transaction costs (TC) in the process of small business support is offered to understand interaction expenses (through formal and informal institutions) of small businesses support agencies in the process of: property transferring of rights on resources, goods, services; providing the access of small businesses to special operating conditions; governing of process of support of small business.

In the course of direct support of small business (SB) the following types of TC are allocated: costs of search of information, cost of measurement and costs of opportunism.

TC of indirect support of SB consists of costs of adaptation, monitoring and enforcing the implementation of formal rules.

The estimation of transaction costs in the course of support of small business is made by comparing them at various systems of support. We used the following methods of assessment: measuring the costs of time for interactions of economic agents (costs of information search and the cost of measurement); aggregation of costs for the maintenance of regulatory authorities (the costs of control and coercion to carry out the formal rules and regulations); use of indicators reflecting the general level of corruption and shadow economy in the country (the cost of opportunism).

Ukraine, both on TC indicator, and on an indicator of a share of small business in gross domestic product, occupies the lowest place among the studied countries, suggesting low efficiency of existing support institutions.

For the purpose of increase in management efficiency in the sphere of development of SB it is necessary to consider influence of transaction costs on productivity of measures for support of this sector. In the course of the analysis of efficiency of support of SB it is also expedient to consider action of time lags (costs of adaptation).

Key words: transaction costs, support, small businesses, estimation.

REFERENCES

1. Kouz R. Firma, rynek i pravo / Ronal'd Kouz. — M. : Novoe izdatel'stvo, 2007. — 224 s.
2. Uil'jamson O. Jekonomicheskie instituty kapitalizma / Oliver Uil'jamson. — Lenizdat, 1996. — 197 s.
3. Jeggertsson T. Jekonomicheskoe povedenie i instituty / Trauinn Jeggertsson. — M. : Delo, 2001. — 408 s.
4. Jerrou K. Vozmozhnosti i predely rynka kak mehanizma raspredelenija resursov / K. Jerrou // THESIS. — T. 1. — № 2. — S. 53–68.
5. North D. Institutions / D. North // Journal of Economic Perspectives. — 1991. — Vol. 5, № 1. — P. 97–112.
6. Milgrom P. Jekonomika, organizacija i menedzhment : v 2 t. / P. Milgrom, Dzh. Roberts. — SPb. : Jekon. shk., 1999. — T. 1. — 472 s.
7. Stigler Dzh. Jekonomicheskaja teorija informacii. Teorija firmy / Dzhordzh Stigler. — SPb. : Jekon. shk., 1995. — 522 s.
8. Alchijan A. Proizvodstvo, informacionnye izderzhki i jekonomicheskaja organizacija / A. Alchijan, G. Demsec // Vestnik molodyh uchenyh. — 2002. — № 1. — S. 114–129.
9. Demsetz H. Cost of transacting / H. Demsetz // Qaterly Journal of Economics. — 1968. — Vol. 81, №1. — P. 33–35/
10. Chueng S. On the New Institutional Economics / S. Chueng // Contract Economics: Blackwell Publishers. — 1992.
11. Shastitko A. E. Transakcionnye izderzhki (soderzhanie, oценка i vzaimosvjaz' s problemami transformacii) / A. E. Shastitko // Voprosy jekonomiki. — 1997. — № 7. — С. 65–86.
12. Arhiereev S. I. Izderzhki jekspluatacii jekonomicheskoy sistemy i institucional'nyj transakcionnyj sektor jekonomiki / S. I. Arhiereev // Postsovetskij institucionalizm. — Doneck, 2005. — S. 263–285.
13. Dement'ev V. V. Instituty, povedenie, vlast' / V. V. Dement'ev // Postsovetskij institucionalizm. — Doneck, 2005. — S. 102–126.
14. Tymofii'v S. V. Transakcijni vytraty jak ob'jekt obliku i kontrolju: mikro- ta makro-ekonomichnyj pidhody / S. V. Tymofii'v // Visnyk Dnipropetrovs'kogo universytetu. — 2010. — № 4. — S. 102–107.
15. Gryshko N. V. Suchasni koncepcii' upravlinnja vytratamy promyslovyh pidprijemstv [Elektronnyj resurs] / N. V. Gryshko // Problemy material'noj kul'tury – Jekonomicheskie nauki. — Rezhim dostupa : http://lukyanyenko.at.ua/_ld/2/208____.pdf
16. Kyrychenko O. A. Upravlinnja transakcijnyh vytratamy sub'ektiv gospodars'koj dijal'nosti / O. A. Kyrychenko, I. A. Belousova // Finansy Ukrainy. — 2010. — № 8. — S. 97–104.
17. Matolych T. B. Upravlinnja transakcijnyh vytratamy malogo i seredn'ogo pidprijemnytva jak peredumova posylennja innovacijnoi' aktyvnosti ekonomiky / T. B. Matolych // Innovacijna ekonomika. — 2011. — № 1. — S. 54–59.
18. Dan'ko M. S. Teoretyko-metodologichnyj aspekt vyznachennja transakcijnyh vytrat / M. S. Dan'ko // Ekonomichna teorija. — 2007. — № 1. — S. 36–46.
19. Ksenafontov N. V. Obosnovanie roli transakcionnyh izderzhkek v formirovanii rynka mjagkih faktorov predprinimatel'skoj dejatel'nosti / N. V. Ksenafontov // Vestn. Cheljab. gos. un-ta. — 2010. — № 2. — S. 15–19.

20. *Biushkin A. V.* Rol' transakcionnyh izderzhkek v processe sovershenija sdelok / A. V. Biushkin // Vestn. Cheljab. gos. un-ta. — 2006. — № 1. — S. 189–193.
21. *Neoinstitucional'naja* jekonomicheskaja teorija [Jelektronnyj resurs] : ucheb. posobie / O. V. Karamova i dr. — Rezhim dostupa : www.mirkin.ru/_docs/_dumnaya/net03.pdf.
22. *Shastitko A. E.* Predmetno-metodologicheskie osobennosti novej institucional'noj jekonomicheskoy teorii / A. E. Shastitko // Voprosy jekonomiki. — 2003. — № 1. — S. 24–41.
23. *Starostina A.* Sutnist' ta praktychne zastosuvannja metodyky konstrujuvannja kategorial'nogo aparatu ekonomichnoi' nauky (na prykladi ponjat' "globalizacija" ta "pidpryjemnyc'kyj ryzyk") / A. Starostina, V. Kravchenko // Visn. Kyi'v. nac. un-tu im. Tarasa Shevchenka. — 2011. — № 128. — S. 5–11.
24. *Nureev R. M.* Jevoljucija institucional'noj teorii / R. M. Nureev // Postsovetskij institucionalizm. — Doneck, 2005. — S. 6–32.
25. *Palterovich V. M.* Institucional'nye lovushki i jekonomicheskije reformy / V. M. Palterovich // Jekonomika i matematicheskie metody. — 1999. — № 2. — S. 3–20.
26. *Efremov V. S.* Problemy jekonomiki i organizacii biznesa / V. S. Efremov, D. V. Zudov // Menedzhment v Rossii i za rubezhom. — 2000. — № 4. — S. 3–24.
27. *Wallis J.* Measuring the transaction sector in the American economy 1870–1970 / J. Wallis, D. North // Studies in income and wealth. — 1988. — № 51. — P. 95–162.
28. *Index of Economic Freedom* [Electronic resource]. — Way of access : <http://www.heritage.org/index/ranking>.
29. *Gross Domestic Product (GDP), List by Country* [Electronic resource]. — Way of access : www.tradingeconomics.com.
30. *Pro Derzhavnyj bjudzhet Ukrainy na 2012 rik* : Zakon Ukrainy vid 22.12.2011 № 4282-VI [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
31. *Federal Budget-Receipts, Outlays, and Debt. The 2012 Statistical Abstract* — U.S. Census Bureau [Electronic resource]. — Way of access : www.census.gov.
32. *Minfin Rossii* : Federal'nyj bjudzhet [Jelektronnyj resurs]. — Rezhim dostupa : www.minfin.ru.